

Analýza přínosu metody Feuersteinova instrumentálního obohacování při práci s žáky s odlišným mateřským jazykem

Úvodem

Materiál vznikl v rámci realizace projektu Podpora inkluze dětí a žáků s odlišným mateřským jazykem r.č. CZ.07.4.68/0.0/0.0/16_037/0000336 financovaného z prostředků ESF a Magistrátu hlavního města Prahy.

V období 1. 2. 2018 až 31. 7. 2019 realizovala Poradna pro integraci, z. ú. projekt Podpora inkluze dětí a žáků s odlišným mateřským jazykem.

Cílem projektu bylo zefektivnění a zkvalitnění vzdělávání a integrace dětí se specifickými vzdělávacími potřebami, zejména dětí s odlišným mateřským jazykem. Cílů projektu bylo dosahováno pomocí klíčových aktivit Lekce Feuersteinova instrumentálního obohacování, Integrační volnočasové aktivity, Podpora interkulturní práce na půdě školy, Zvyšování kompetencí pedagogických pracovníků a Podpora průvodce.

V rámci klíčové aktivity Zvyšování kompetencí pedagogických pracovníků příjemce zajistil pro pedagogické pracovníky, kteří pracují s dětmi s OMJ účast na 30 kurzech metody FIE poskytovaných Autorizovaným tréninkovým centrem metody prof. Feuersteina, z.ú. Všem pedagogickým pracovníkům, kteří absolvovali kurz metody FIE byly dále poskytnuty dva kurzy interkulturních dovedností, a to kurz nazvaný „Jak naučit žáky myslet a učit se“ a kurz pro absolventy programu Feuersteinova instrumentálního obohacování. V rámci kurzu pro absolventy FIE pedagogové refletovali jejich zkušenosti při aplikaci metody FIE v praxi.

Tento materiál odráží zkušenosti pedagogů z praxe při aplikaci metody FIE na výuku dětí s odlišným mateřským jazykem. Materiál shrnuje reflexe a základní problémy se kterými se pedagogové při výuce žáků s OMJ setkávají a předkládá zkušenosti pedagogů s aplikací metody FIE při výuce žáků s OMJ.

Materiál se věnuje třem základním otázkám, které byly pedagogům položeny:

1. Jaká jsou hlavní specifika práce s žáky s OMJ?
2. Jak hodnotíte vliv metody FIE na práci s žáky s OMJ?
3. S jakými problémy jste se setkali při aplikaci metody FIE a jak jste tyto problémy řešili?

1. Základní specifika žáků s OMJ pohledem pedagogů

Mezi nejčastější problematické oblasti při práci s žáky s OMJ pedagogové označovali: jazykovou bariéru, odlišné chápání a očekávání žáků s OMJ od školy a vzdělání obecně a věk žáků s OMJ,

1.1 Jazyková bariéra

- vyučovací jazyk je pro žáky s OMJ druhým jazykem
- žáci s OMJ se tedy současně učí nový jazyk a zároveň se v tomto jazyce učí předměty kurikula
- jazyková bariéra často tvoří hlavní překážku školní úspěšnosti žáků
- jedním z nejpálčivějších problémů je skloubení jazykového vzdělávání a obsahu učiva jednotlivých školních předmětů
- častým problémem je i předpoklad, že žáci s OMJ rozumí češtině ve školních předmětech více, než tomu ve skutečnosti je
- skloubení potřeb žáků s OMJ s potřebami ostatních žáků

1.2 Odlišné chápání a očekávání žáků OMJ od školy a vzdělání obecně

Dalším pedagogy často zmiňovaným problémem v souvislosti s výukou žáků s OMJ je odlišné chápání a očekávání od vzdělávání. V této souvislosti hrají roli zejména:

- odlišná kulturní a náboženská pravidla
- nedostatečná znalost žáků s OMJ společenského chování a norem, které jsou kulturně podmíněné
- neznalost původního školního prostředí žáka, obsahu a metod výuky za strany pedagogů
- nedostatečná komunikace s rodiči
- nesouvislá školní docházka

1.3 Věk žáků s OMJ

Jedním z aspektů školní úspěšnosti je dle pedagogů věk žáků. Čím starší žák je, tím hůře se adaptuje na školní prostředí.

Učivo vyšších ročníků zahrnuje stále více abstraktních pojmů, jejichž pochopení závisí na předchozích jazykových dovednostech a schopnosti samostatné práce žáků. Čím vyšší ročník žák navštěvuje, tím náročnější je pro něj adaptace a začlenění do vzdělávacího procesu.

2. Hodnocení vlivu metody FIE na práci s žáky s OMJ

Pedagogičtí pracovníci zhodnotili vliv metody FIE na výše uvedená hlavní specifika práce s žáky s OMJ.

2.1 Vliv metody FIE na překonávání jazykové bariéry žáků s OMJ

Pedagogičtí pracovníci označili vliv metody FIE na zmírnění jazykové bariéry žáků s OMJ jako podpůrný. Jako primární prostředek pedagogové označovali potřebu intenzivní výuky češtiny jako druhého jazyka.

Z hlediska překonávání jazykové bariéry pedagogové kladně hodnotili důraz, který metoda FIE klade na rozvíjení řeči. Metoda FIE cílí k tomu, aby žáci byli schopni vyjádřit řečí své myšlenkové pochody a strategie. Práce s instrumenty a výuka formou zprostředkovaného učení předpokládá otevřenou komunikaci jak mezi žáky a pedagogem, tak mezi žáky samotnými navzájem.

U žáků s OMJ pedagogové kladně hodnotili vliv metody FIE na rozšiřování slovní zásoby a zaměření metody na obsahově i formálně přesné vyjadřování. Metoda FIE zabraňuje zjednodušování českého jazyka, ke kterému může ve snaze přizpůsobit slovní zásobu a tím i použitou terminologii docházet. V rámci metody FIE si žáci definují či v některých případech redefinují základní pojmy, na kterých dále staví, což pedagogové shledávali jako prospěšné nejen pro žáky s OMJ, ale i pro žáky z většinové populace.

Z hlediska vhodnosti jednotlivých instrumentů metody FIE, pedagogové kladně hodnotili práci s instrumenty Uspořádání bodů, Analytická percepce a Ilustrace, neboť k práci s těmito instrumenty není plný rozvoj řečových schopností nezbytný. Naopak instrumenty Porovnávání, Rodinné vztahy, Instrukce, Početní postupy, Vzory ze šablon a zejména

Kategorizace, Časové vztahy, Přechodné vztahy a Sylogismy vyžadují relativně vysokou úroveň verbálního porozumění a pro žáky s OMJ z tohoto důvodu nejsou do překonání jazykové bariéry vhodné.

2.2 Vliv aplikace metody FIE kulturně podmíněné rozličnosti a na klima ve skupině žáků

Pedagogové kladně hodnotili zaměření metody FIE na schopnost žáků naslouchat názorům ostatních, což se projevilo i ve způsobu práce žáků a v celkovém klimatu kolektivu při řešení úkolů.

Někteří pedagogové využili metody FIE, a zejména zprostředkovaného učení, aby definovali či vyjasnili společně s žáky základní pravidla školní „rutiny“ a otázky týkající se toho, co žáci očekávají od školy a co naopak pedagog čeká od žáků. Žáci a pedagogové se v rámci zprostředkovaného učení často věnovali tématům smysluplnosti vzdělání a způsobů vzdělávání a otázce, do jaké míry je škola vnímána jako místo osobního rozvoje žáků.

2.3 Práce metodou fie z hlediska věku žáků a úrovně jejich kognitivních schopností

Při práci metodou FIE se osvědčilo použití instrumentů, které nevyžadují vysokou míru abstrakce. Pedagogové často volili instrumenty Uspořádání bodů a Ilustrace.

Z hlediska věku žáků a jejich kognitivních schopností je rozhodující použití odpovídajících instrumentů. Řada instrumentů FIE Standard je určena žákům, kteří jsou starší přibližně osmi let. Program FIE Basic je určen pro žáky a děti mladších věkových kategorií.

Pedagogům se osvědčilo používat při práci s dětmi s OJM či SVP instrumenty řady Basic, a to alespoň ze začátku, než si žáci osvojili základní slovní zásobu a vymezili hlavní obsah pojmů, se kterými pracovali. Jako přínosné pedagogové hodnotili i kombinování instrumentů řady Standard a Basic, podle potřeb žáků.

3. Nejčastější problémy při aplikaci metody FIE a podněty k jejich řešení

Jako komplikované pedagogové hodnotili použití metody FIE u těch žáků s OMJ, kteří nehovoří českým jazykem vůbec či minimálně. V těchto případech byli žákům nápomocni cizojazyční asistenti, nebo pedagogové museli přistoupit k individuální formě práce s žákem. I přes to, že je individuální forma práce metodou FIE v některých případech nutná, pedagogové preferují aplikaci metody FIE ve skupině, neboť tak lépe dochází k rozvíjení sociálních kompetencí i kognitivních funkcí žáků. Práce ve skupině se pro výuku formou metody FIE jeví jako přínosnější, než práce individuální.

Při překonávání jazykové bariéry při práci s metodou FIE se pedagogům osvědčilo:

- pracovat s instrumenty, které nevyžadují vysokou úroveň verbálních schopností (Uspořádání bodů, Analytická percepce a Ilustrace)
- vymežit předem obsah klíčových slov zadaného úkolu
- v případě žáků, se kterými se pracovalo i individuálně, dát žákovi zadání úkolu dopředu a až poté s žákem s tímto konkrétním úkolem metody FIE pracovat ve skupině

K problémům docházelo zejména z počátku aplikace metody FIE. Někteří žáci nebyli ochotni sdělovat své názory ve skupině, a proto se do diskuse nezapojovali. Naopak jiní žáci „nebyli k zastavení“ a své názory sdělovali velmi sugestivně. Mnoho žáků mělo tendenci srovnávat své výkony s ostatními a hodnotit, kdo je v řešení úkolů lepší a kdo horší.

Pedagogové často dospěli ke zjištění, že po několika týdnech aplikace metody FIE, zejména při úkolech zaměřených na práci s chybou, se často ti „aktivní a rychlí“ žáci v práci zasekli a nevěděli, jak postupovat dál. V tento moment se obvykle projeví pomalejší či zdrženliví žáci. Žáci se tímto způsobem učili, že každý má své pracovní tempo a lidé mohou nahlížet jednu věc z nejrůznějších úhlů pohledu.

Nejčastějším problémem, se kterým se pedagogové při aplikaci metody FIE setkávali, byl omezený časový prostor, který mohli metodě FIE vzhledem k množství učební látky věnovat. Na základě společné reflexe a diskuse pedagogové jako vhodný postup hodnotí použití principů zprostředkovaného učení při samotné výuce žáků v rámci běžných předmětů kurikula. Pokud to časové možnosti dovolí, většina pedagogů považuje za přínosné pracovat s žáky přímo s instrumenty vytvořenými speciálně pro metodu FIE.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

Závěr

Při vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem leží většina na samotných pedagogických, kteří se z žáky každodenně setkávají. Příjemce je vděčný, že mohl v rámci realizace projektu Podpora inkluze dětí a žáků s odlišným mateřským jazykem r.č. CZ.07.4.68/0.0/0.0/16_037/0000336 pedagogickým pracovníkům poskytnout prostor pro reflexi specifík práce s žáky s OMJ a možnost hledat návrhy jejich řešení při aplikaci metody Feuersteinova instrumentálního obohacování.